

DOI 10.36074/logos-14.02.2025.061

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Сидоренко Юлія Вікторівна¹

---

1. викладачка психолого-педагогічних дисциплін*Комунальний заклад Київської обласної ради «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж», м. Біла Церква, УКРАЇНА*

аспірантка

*Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ, УКРАЇНА***ORCID ID: 0009-0008-7060-9707**

Анотація. Проблема розвитку професійної компетентності педагогів залишається актуальною для сучасної вітчизняної освіти. Безперервність освітнього процесу в умовах сучасного культурно-освітнього простору є не лише ідеологічним принципом, але й запорукою якісної освіти, сприяючи формуванню та розвитку особистості та професіонала.

Професійна перепідготовка вчителів сьогодні набула нового змісту. Це набуття нових знань і досвіду з метою досягнення професійних і соціально значущих компетентностей, серед яких професійна компетентність педагогічного партнерства, що є однією з основних. Професійним стандартом вчителя закладу загальної середньої освіти визначається одна із трудових функцій – «партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу. Її реалізація передбачає сформованість в педагогічного працівника відповідних професійних компетентностей – психологічної, емоційно-етичної та компетентності педагогічного партнерства» [6].

Запровадження педагогіки партнерства в освітній процес початкової школи передбачає спільну діяльність вчителя й учнів на основі взаєморозуміння, спільних інтересів і прагнень. Це також вимагає перегляду ролі педагога в сучасній початковій школі, удосконалення підходів до

SECTION 22.
PEDAGOGY AND EDUCATION

оцінювання навчальних досягнень учнів і активного залучення батьків до організації освітнього процесу та створення безпечного середовища.

Останні три роки стали серйозним випробуванням для освіти в Україні. Пандемія коронавірусу та повномасштабне вторгнення суттєво обмежили повноцінну можливість дітей відвідувати школу, що змусило педагогів шукати нові підходи до навчання й виховання. Водночас налагодження ефективної співпраці з батьками в умовах дистанційного чи змішаного навчання стало значним викликом, ускладнюючи реалізацію принципів педагогічного партнерства.

Партнерство – це особливий тип соціальної взаємодії, заснований на принципах рівності автономних суб'єктів, взаємного визнання та відповідальності, добровільної співпраці та спрямованості на досягнення суспільно значущих цілей.

Основою педагогіки партнерства є спілкування, взаємодія та співпраця між педагогами, учнями та батьками. Рівність і відповідальність в освітньому процесі забезпечуються чітким формулюванням прав і обов'язків учасників освітнього процесу, їх визнанням, дотриманням і захистом. У кінцевому підсумку учні, батьки та вчителі є добровільними, зацікавленими, рівноправними учасниками освітнього процесу, об'єднаними спільними цілями та прагненнями, відповідальними за його результати [1].

Н. Бібік тлумачень педагогіку партнерства як «чітко визначена система взаємин усіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, учителів, управлінців), основою якої є принцип добровільності, ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись визначених норм (прав та обов'язків) та враховуючи ціннісні орієнтири кожної із сторін; передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за їх результати» [2].

Концептуальні засади сучасної української школи окреслюють основні принципи педагогіки партнерства: «повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей)» [3].

Професійним стандартом визначено, що компетентність педагогічного партнерства має наступні трудові дії: «здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі; здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; здатність працювати в команді із залученими фахівцями,

асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами» [6].

Поняття «розвиток компетентності педагогічного партнерства» означає процес активного засвоєння вчителем принципів педагогіки партнерства, спираючись на власний професійний досвід. Це сприяє ефективному виконанню трудових функцій та формуванню практичних навичок, необхідних для успішної педагогічної діяльності.

О. Мариновська зазначає, що «розвиток компетентності педагогічного партнерства в післядипломній педагогічній освіті здійснюється за логікою андрагогічної моделі навчання, базовим компонентом якої виступає опора на суб'єктний досвід педагога-практика. Так, використовуємо елементи технології розвитку критичного мислення, зокрема, інтерактивні методи «Мозковий штурм», «Знаю. Не знаю. Хочу знати» та інші, елементи технології проблемного навчання, зокрема, проблемний метод навчання задля включення педагогів у процес учіння, адже дорослі більш схильні до вирішення конкретних проблем практики; технології ситуативного навчання, бо компетентність формується/розвивається у процесі діяльності тощо; проводимо обговорення теми/проблеми задля з'ясування розуміння суті педагогіки партнерства» [5].

Здійснений аналіз наукових джерел та практики професійної підготовки та перепідготовки вчителів до партнерської взаємодії допомогли визначити використання сучасних технологій навчання дорослих. Серед найпоширеніших таких методів та технологій науковці виділяють: кейс-метод; метод критичного мислення; метод проблемного навчання; метод кооперативного навчання, технології інтерактивного навчання, технологію роботи в «малих групах»; технологію проєктів; технологію портфоліо; пошуково-дослідницьку технологію; технологію розв'язання професійно-орієнтованих педагогічних задач тощо [4].

Таке навчання здійснюється у різних формах навчальної діяльності, таких як лекції, семінари, практичні заняття, самостійна робота та дослідницька робота.

В умовах післядипломної освіти актуальним є проведення занять з підвищення кваліфікації з використанням проблемної лекції. Проблемна лекція застосовується переважно тоді, коли слухач уже має базові педагогічні знання та володіє навичками пошукової й дослідницької діяльності. Її основна мета – розвиток професійного мислення та формування особистісного ціннісного ставлення вчителя до професійної діяльності. Структура такої лекції спрямована на стимулювання запитань у слухачів, а навчальний матеріал подається у вигляді навчальної проблеми. Вона має форму пізнавального

SECTION 22.

PEDAGOGY AND EDUCATION

завдання, яке містить протиріччя, суперечності та можливість різних варіантів вирішення. Проблемна лекція поєднує елементи лекції-діалогу та лекції-візуалізації (презентації), що передбачає активне використання таких методів, як діалогічне мовлення, постановка питань, логічне структурування матеріалу (від відомого до нового), аналіз різних точок зору та застосування різних видів наочності. Організація навчально-пізнавальної діяльності в межах цієї технології ґрунтується на методах інтерактивного навчання, що забезпечують високу ефективність. Робота слухачів над однією проблемою передбачає активний обмін думками, обговорення ідей і пропозицій, прийняття колективних рішень та спільну професійно орієнтовану діяльність.

З метою розвитку професійної компетентності педагогічного партнерства пропонується використовувати технологію ситуативного моделювання, що передбачає залучення слухачів до гри відповідно до дидактичних цілей, заснованих на ігровому моделюванні ситуації або явища, що вивчається. Використання технології ситуативного моделювання на практичних заняттях допомагає організувати інтерактивне спілкування, створити комфортні умови, в яких кожен може реалізувати свою індивідуальність та інтелектуальні здібності, розвинути свій професійний потенціал. Важливо, щоб слухачі курсів усвідомлювали різноманітність конкретних професійних і життєвих ситуацій, варіативність їх вирішення, застосування творчих підходів до проблем, швидкий пошук рішень, вміли взаємодіяти з різними людьми на основі партнерської співпраці у знайомих і складних ситуаціях. З цією метою використовуються технології ситуативного моделювання, які відтворюють умови та динаміку реальних професійних ситуацій і в результаті їх використання розвивають необхідні практичні навички та компетенції, що складають основу професійної компетентності педагогічного партнерства. Для досягнення цього завдання пропонує можливу тематику круглих столів, тематичних зустрічей та інтерактивних занять, спрямованих на розвиток професійної компетентності педагогічного партнерства:

❖ круглі столи проводяться за наступними темами: «Педагогічне партнерство: сучасні виклики та перспективи», «Формування довіри та взаємодії між учителем, учнем і батьками», «Інклюзивна освіта: партнерство педагогів, батьків та учнів», «Роль педагогічного партнерства у формуванні компетентностей XXI століття», «Колегіальність і співпраця: як побудувати ефективну команду в закладі освіти», «Комунікація у професійному середовищі: інструменти та методи взаємодії» тощо;

❖ тематичні зустрічі за темами: «Як навчитися чути та розуміти один одного в освітньому просторі», «Емоційний інтелект педагога як основа ефективної співпраці», «Конфлікти в освітньому середовищі: як перетворити

їх на можливості», «Партнерство з батьками: як залучити родину до освітнього процесу» тощо;

❖ інтерактивні заняття можливо проводити у вигляді майстер-класів, тренінгів, практичних занять, воркшопів, форумів за темами: «Коучингові технології у педагогічному партнерстві»; «Розвиток навичок ефективної комунікації»; «Педагогіка партнерства у дії: моделювання навчальних ситуацій»; «Методи фасилітації в роботі педагога»; «Мудрі батьки – щаслива дитина», «Батьки і діти: шляхи взаємодії» тощо.

Ці теми допоможуть педагогам покращити навички взаємодії, розвинути професійні компетентності та створити ефективне партнерське середовище в освіті.

Під час проведення практичних занять зі слухачами курсів пропонуємо використовувати наступні вправи, що будуть сприяти розвитку професійної компетентності педагогічного партнерства сучасного вчителя:

Вправа «Обери позицію». Мета вправи «Обери позицію» є розвиток навичок аналізу педагогічних ситуацій та прийняття ефективних рішень; вміння аргументувати вибір педагогічно доцільної позиції; удосконалення комунікативної компетентності та вміння працювати в команді; відпрацювання стратегій ефективного партнерства з учнями та батьками. Ця вправа допомагає педагогам усвідомити власний стиль взаємодії, проаналізувати різні підходи та вибудовувати оптимальні моделі поведінки в педагогічному партнерстві.

Слухачі діляться на групи по 4-5 осіб. Кожній групі пропонуються ситуації взаємодії вчителя з учнем, класом, батьками із завданням вибрати і обґрунтувати методи педагогічно доцільної позиції.

Вправа «Діалог партнерства». Метою даної вправи є розвиток навичок ефективної комунікації та активного слухання. Учасники працюють у парах. Один грає роль учителя, інший – учня або батька. Вчитель повинен вислухати співрозмовника, підтримати діалог і знайти спільне рішення щодо навчального питання. Через 5 хвилин ролі змінюються. Підсумок: обговорення труднощів, виявлення ефективних стратегій комунікації.

Вправа «Ланцюжок підтримки». Мета: усвідомлення важливості співпраці та взаємодії між учасниками освітнього процесу. Кожен учасник отримує картку з ситуацією, що потребує допомоги (наприклад, «учень не справляється з навчальним матеріалом», «батьки не цікавляться успіхами дитини» тощо). Завдання учасника – знайти двох партнерів, які могли б допомогти вирішити проблему (колега, адміністрація, батьки, психолог тощо). Обговорення варіантів рішень у групах.

Вправа «Довіра в команді». Мета: формування довіри між педагогами, розвиток емпатії. Один учасник закриває очі (або зав'язати шаликом), інший

SECTION 22.

PEDAGOGY AND EDUCATION

веде його по кімнаті, промовляючи інструкції. Через 2-3 хвилини ролі змінюються. Рефлексія: просимо відповісти на наступні запитання: «що допомагало відчувати себе в безпеці?», «Як це пов'язано з довірою в педагогічному середовищі?»

Таким чином, повноцінне прийняття основних принципів педагогіки партнерства створює умови для професійного розвитку педагогів, розширення та оновлення їхніх знань про інноваційні методи та прийоми навчання та виховання, набуття навичок демократизації та гуманізації відносин між учасниками освітнього процесу, створення учнівського середовища, заснованого на позитивній мотивації та ціннісних орієнтирах буде впроваджено в практику. Запропоновані вправи допоможуть розвивати навички партнерства, створювати довірливу атмосферу та ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Ковальчук, В. А. (2023). Педагогіка партнерства у професійній діяльності вчителя : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ.
- [2] Бібік, Н. М. (ред.) (2017). Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа». Київ : ТОВ «Видавнича дія Плеяди».
- [3] Концепція «Нова українська школа». Міністерство освіти і науки України. Вилучено із <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- [4] Литвин, А. Ф. (2023). Актуальні виклики сучасної професійної освіти: роль педагогіки у формуванні компетентностей сьогодення. *Наукові інновації та передові технології*. Вип.12(26), 594-605. Вилучено із <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6742/6777>
- [5] Мариновська, О. (2022). Розвиток компетентності педагогічного партнерства вчителів у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників. *Освітні обрії*. 2(55). 80-85
- [6] Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : Наказ Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 р. № 1225. Вилучено із <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>